

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з «Економічної теорії»

на тему:

***«Вплив глобалізації на національну економіку: позитивні і негативні
аспекти»***

Студентки 2 курсу групи ОПД-21

Напрямку підготовки

6.030509 «Облік і аудит»

Демидась Л.В.

Керівник: викл. Вірковська А.А.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2016

План

Вступ

1. Сутність, чинники та етапи розвитку глобалізації
2. Аналіз позитивних і негативних аспектів впливу глобалізації на національну економіку
3. Проблеми та перспективи інтеграції України у глобальний економічний простір

Висновки

Список використаних джерел

Зміст

Вступ.....	4
1 Сутність, чинники та етапи розвитку глобалізації.....	6
2. Позитивні і негативні аспекти впливу глобалізації на національну економіку.....	18
3. Проблеми та перспективи інтеграції України у глобальний економічний простір.....	22
Висновки.....	33
Список використаних джерел.....	35
Додатки.....	

Вступ

Тема глобалізації в сучасному суспільстві посідає одне з найважливіших місць. Адже від того, чи перебуває країна у зв'язках з іншими державами, залежить і саме становище країни. Глобалізація економічної діяльності є однією з головних тенденцій в розвитку сучасного світу, що величезним чином впливає не лише на економічне життя, але й тягне за собою політичні (внутрішні і міжнародні), соціальні і навіть культурно-цивілізаційні наслідки. Ці наслідки все більше відчують на собі практично всі країни і серед них, звичайно, Україна, яка цілком усвідомлено, активно і цілеспрямовано рухається в напрямку інтеграції в світову економіку. Тому аналіз цього всесвітнього процесу має не лише теоретичне, але і суто практичне, і причому надзвичайно важливе, значення для України, для її зовнішньоекономічної, а в більш широкому значенні - всієї економічної політики.

Тим часом процес глобалізації, що розгортається в його сучасних формах переважно в останні півтори два десятиріччя з особливою силою таїть в собі досить велику кількість непорозумінь і протиріч, стає предметом гострих дискусій в академічних і ділових колах, на міжнародних форумах, де нерідко стикаються самі різні, часом прямо протилежні думки, оцінки, прогнози. Сьогодні досить важко знайти більш модну та дискусійну тему, ніж глобалізація. Про неї говорять та сперечаються вчені, політики, бізнесмени, релігійні діячі, журналісти. Предметом жвавих дискусій є майже все – що таке глобалізація, коли вона розпочалась, як вона співвідноситься з іншими процесами суспільного життя, які будуть її наслідки. Проблеми і перспективи сучасної людської цивілізації, що інтенсивно обговорюються на межі 21 ст. і третього тисячоліття, на одному рівні з питаннями науки, техніки, культури, стилю життя, в чималій мірі обертаються і навколо проблем економічної глобалізації.

Дослідження процесу глобалізації знайшло своє місце в працях таких вчених як Теодор Левітт, Кенічі Оме, Ян Шолте, М.Шимаї, Б.Баді, Дж.Тобін, Ульріх Бек, М. Чешков, М. Елброу.

Проблеми змістовних трансформацій у системі державного регулювання під впливом глобалізації досліджували такі вчені, як В. Бодров, О. Власюк, Т. Лозинська, С. Майстро, О. Пасхавер, О. Радзієвський, В. Сизоненко та ін. Фундаментальні питання формування адаптаційних механізмів управління за умов глобалізації (на мікро- і макрорівнях) вивчали Г. Губерна, М. Деркач, Я. Жаліло, Н. Оленцевич, О. Алабугін, С. Білокрилова, В. Беклемешев, Ю. Мазинська, Н. Пшиканоківа та ін.

Метою моєї курсової роботи є виявлення позитивних і негативних аспектів впливу глобалізації на національну економіку.

В цій курсовій роботі я поставила перед собою такі завдання:

1. З'ясувати сутність процесу глобалізації, її етапи, чинники
2. Проаналізувати позитивні і негативні аспекти впливу глобалізації на національну економіку.
3. З'ясувати проблеми і перспективи інтеграції України у глобальний економічний простір.

1.Глобалізація: суть, чинники і етапи розвитку

Глобалізація (від англ. global – світовий, всесвітній) – ключове поняття, яке детермінує еволюцію світової цивілізації на зламі тисячоліть, формує нову еру взаємодії націй, економічних систем та окремих індивідів, спричиняючи фундаментальні перетворення в усіх сферах суспільного життя. Глобалізацією називають тісний взаємозв'язок у світі: рух інформації, капіталу, товарів та людей через державні кордони у дедалі швидшому темпі та обсязі, взаємопроникнення культур, способів життя, залежність усіх країн світу від глобальних проблем. Тому суть процесу глобалізації світової економіки полягає у стрімкому зростанні обсягів і різноманітності світових зв'язків, поширенні процесів, практик і структур від національного простору до глобальних масштабів, у результаті чого посилюється економічна взаємозалежність країн світу, а також формується відносно цілісна економічна система, що практично охоплює територію всієї планети і диктує власні правила гри національним господарствам [9, с. 23].

Сукупність численних суджень і поглядів на процеси глобалізації умовно можна поділити на два великих напрямки. Прихильники першого з них намагаються виразити суть глобалізації через опис і подальше дослідження об'єктивних процесів, насамперед в економічній області, що реально відбуваються в сучасному світі і радикально змінюють весь повсякденний спосіб життя сучасного людства. Відповідно до цього представники даного напрямку прагнуть розглядати дії кожної національної держави у відповідь на об'єктивні виклики глобалізації. Прихильники другого напрямку, навпаки, виходячи із власного суб'єктивного тлумачення суті процесів глобалізації, намагаються вивести нову ідеологію світового домінування (однієї країни, вузької групи країн, прихильників одного способу життя) та пропонують національним державам відповідне поведження та відповідний алгоритм їх існування в контексті розвитку глобалізації [18, с. 3].

Існують також визначення глобалізації, прихильники яких намагаються вийти на визначений рівень політико-економічних узагальнень і прогнозів щодо майбутньої спрямованості глобалізаційних процесів. Так, Ян Шолте узагальнює різні трактування «глобалізації» і зводить їх до п'яти наступних ключових загальноприйнятих визначень [20,с. 15-17]:

Глобалізація як інтернаціоналізація. Тут поняття «глобалізація» використовується для опису відносин між країнами, для яких характерне зростання міжнародного обміну і взаємозалежності. Завдяки зростанню міжнародної торгівлі і іноземних інвестицій здійснюється перехід від «закритої» системи економіки, де головними елементами є національні економіки, до глобалізованої економіки, в якій окремі національні економіки включені у систему міжнародних процесів і угод.

Глобалізація як лібералізація. У цьому визначенні «глобалізація» розглядається як процес зняття державних обмежень та створення «відкритої» світової економіки без кордонів.

Глобалізація як універсалізація. У цьому сенсі поняття «глобальний» використовується як «загальносвітовий», а «глобалізація» – як процес поширення різних об'єктів і досвіду серед усіх людей планети (телебачення, комп'ютери та ін.)

Глобалізація як вестернізація або модернізація. Тут перш за все мається на увазі «американізація» усіх сфер життя людини. «Глобалізація», у цьому випадку, трактується як динамічне поняття, оскільки суспільні структури модернізму (капіталізм, раціоналізм, індустріалізм, бюрократизм і т.п.) поширюються по усьому світу, знищуючи існуючі культури і процес локального самовизначення.

Глобалізація як детериторізація. Це поняття називають також супратериторіальністю. У цьому сенсі «глобалізація» спричиняє «реконфігурацію» географії таким чином, що суспільний простір більше уже не відображається у поняттях територіальних просторів, територіальних відстаней і територіальних границь.

Інший підхід до розуміння глобалізації базується на аналізі спільних рис і відмінностей суміжних з глобалізацією явищ. Таким понятійним рядом є, на думку Н. Косолапова, «інтернаціоналізація – регіоналізація – єдиний і цілісний світ – глобалізація». Об'єднує ці явища те, що усі вони передбачають вихід безлічі внутрішніх раніше процесів за межі границь окремо узятої держави [7, с. 71-72].

Інтернаціоналізація припускає вихід чогось раніше суцільно внутрішнього за початкові рамки; або ж об'єднання дій декількох суб'єктів світової економіки і політики навколо загальних для них задач, цілей, виду діяльності.

Регіоналізація часто розглядається як характерна ознака світової економіки і політики кінця ХХ ст. Без явища регіоналізації навряд чи могли скластися й вистояти середні і великі держави не тільки стародавності і середньовіччя, але нового і новітнього часу.

Єдиний і цілісний світ також швидше за все не породження ХХ ст., оскільки у якихось формах він повинен був періодично заявляти про себе і раніше.

Глобалізація є результатом інтернаціоналізації. Вона не могла б виникнути, якби їй не передували масштабні, довгострокові і всеохоплюючі процеси інтернаціоналізації, що підготували матеріальну, когнітивну, політичну основу для глобалізації. Якщо явище інтернаціоналізації різних видів діяльності, відносин, процесів обміну і розвитку існує стільки, скільки самі міжнародні відносини, то глобалізація як явище склалася у другій половині ХХ ст.

Тенденції глобалізації економіки визначаються різними чинниками: економічними, технологічними, політичними і культурними. Зупинемося більш детально на економічному і технологічному аспектах, а також на деяких складових політичного аспекту глобалізації. При цьому будемо виходити із припущення, що сучасний стан глобалізації економіки є результатом тривалого періоду розвитку її інтернаціоналізації, головним економічним чинником якої став розвиток транснаціональних корпорацій (ТНК). Факторами, які сприяли прискоренню глобалізаційних процесів у другій половині ХХ століття, також стали швидкий технологічний розвиток та політичні процеси, пов'язані із

лібералізацією ринків та діяльністю таких наднаціональних організацій, як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Світова організація торгівлі та ін.

Економічний аспект – головний чинник розвитку усього процесу глобалізації. Глобалізація проявилась у всіх сферах суспільного життя: політичній, соціальній, військово-політичній, культурній, морально-етичній і т.д. Але ніде так яскраво гігантські зміни і глобальність не проявились, як у світовій економічній системі.

«Головний феномен глобалізації, – на думку К. Ейка, – полягає в незаперечній капіталістичній експансії, у її завоюваннях і підпорядкуванні інших способів виробництва й обороту, а також у гегемонізації її цінностей у світовому масштабі». За всіма ознаками, розвиток капіталізму фактично перетворив світ в автономну систему виробництва і розподілу, єдиний ринок, використання якого веде до породження глобальної масової культури, що є результатом глобального маркетингу і постійного розвитку комунікативних технологій [5, с. 14].

Завдяки тиску економічних чинників ТНК, держави і регіональні інтеграційні угруповування прагнуть до економічної активності поза своїми границями. Передумовами такої активності є лібералізація торгівлі, створення офшорних зон, фритредерська політика держав, усунення міжнародних бар'єрів для інвестицій і т.д. Серед чинників, що сприяють глобалізації економіки, виділяються такі традиційні фактори: рух товарів між країнами і секторами економіки; рух послуг між країнами і секторами економіки; рух фінансового капіталу між країнами; пересування людей між країнами, викликане потребами здійснення економічних функцій; валютні операції на міжнародних валютних ринках; рух інтелектуальної продукції й ідей між дослідницькими і навчальними центрами, а також між ними і їх споживачами.

Першим кроком до глобалізації став розвиток вільної торгівлі. Із середини 80-х рр. ХХ століття світове господарство вступає в період особливо високих темпів зростання міжнародної торгівлі й інших обмінів товарами, послугами, капіталами, інформацією і т.п. Так, з 1986 по 1995 рік обсяг світового товарообігу зростав у середньому на 6,5% на рік, збільшившись за десятиліття в 1,9 разу; при

цьому міжнародна торгівля послугами зростала ще більш швидкими темпами і збільшилася в 2,4 разу. За цей час частка міжнародної торгівлі у світовому ВВП зростала утрое швидше, ніж у попереднє десятиліття, і майже удвічі швидше, ніж у 70-ті рр. XX століття [2, с. 4]. Особливо разючих результатів досягли ТНК, які контролюють близько половини світового промислового виробництва, 63% зовнішньої торгівлі, а також приблизно 4/5 патентів і ліцензій на нову техніку, технології і «ноу-хау» [11, с. 56].

Ще один крок на шляху до глобалізації – вільний рух капіталів і фінансових інструментів, що обслуговується фінансовою сферою. Оскільки збільшення масштабів і ускладнення виробництва вимагають усе більш значних обсягів інвестицій і трансакцій капіталів, цілі й об'єкти яких все частіше перебувають за межами окремих національних економік, процеси концентрації коштів у банківсько-фінансовій сфері світової економіки досягають ще більших розмірів, ніж у галузях безпосереднього виробництва, і таким чином відбувається глобалізація корпоративної власності, основними суб'єктами якої стають великі ТНК і гігантські транснаціональні банки (ТНБ) [18, с. 7].

Двома із економічних і політичних складових, що посприяли тенденції до ринкової глобалізації і визначали інші аспекти цього явища, були лібералізація торгівлі і фінансових ринків, які, у свою чергу, відбивають більш широку політичну тенденцію до дерегулювання національних ринків.

Лібералізація торгівлі була однією із основних міжнародних економічних тенденцій у цей період. Визначальною подією цього періоду став Уругвайський раунд ГАТТ 1993 року, який визначив дві важливих нових характеристики в порівнянні з попередніми раундами. По-перше, було досягнуто згоди розширювати торгівлю промисловими товарами; і, по-друге, були визначені сфери, що раніше були виключені, такі, наприклад, як послуги, інтелектуальні права власності і сільське господарство. У цілому раунд привів до зростання лібералізації світової торгівлі, і, що найбільш важливо, він забезпечив простір для політичних переговорів у нових областях [19, с. 201].

Перші кроки процесу лібералізації фінансових ринків пов'язують із виникненням у 60-х роках минулого століття євродоларів і євrorинків. Саме тоді, скориставшись лібералізацією валютного ринку, європейські банки стали залучати приватні внески і надавати кредити в доларах. Утворилися євrorинки, не регламентовані національними законодавствами. Незабаром почалися випуски єврооблігацій, емісія яких також не регламентується національними законодавствами, а відсотки виплачуються власникам єврооблігацій без утримання податків. Завдяки розвитку євrorинку з'явилися нові міжнародні офшорні фінансові центри – Люксембург, Сінгапур, Гонконг, Панама, Багамські острови й ін. Згодом виникли нові центри – ПІБОР у Парижі, СІБОР у Сінгапурі, КІБОР у Кувейті й ін. У 1981 р. Нью-Йорк був оголошений вільною банківською зоною, де на операції, здійснювані з нерезидентами, були поширені податкові пільги і їх звільняли від валютного контролю й інших обмежень, що діють на внутрішньому ринку капіталів. Для підвищення своєї конкурентоспроможності європейські центри стрімко лібералізували свої фінансові ринки. Одночасно з цим стали створюватися нові міжнародні фінансові ринки ф'ючерсів валют (Чикаго, початок 70-х рр.), ф'ючерсів для процентних ставок (Чикаго, Нью-Йорк, 1978), валютних опціонів (Філадельфія, 1982). Позичальниками євrorинку стали ТНК, що фінансують капітальні вкладення у різних країнах, і держави, що мають дефіцити платіжних балансів. У свою чергу, провідні ТНБ із широкою мережею закордонних філій стали головними посередниками на євrorинку між ТНК, державами і міжнародними організаціями, фактично здійснивши його розподіл [11, с. 57].

Технологічний аспект глобалізації. Технічними аспектами, що прискорили процеси глобалізації в останні десятиліття, є комп'ютери, телекомунікаційне устаткування, телекомунікаційна інфраструктура, інформаційні потоки, зростання швидкості пересування (наприклад, за допомогою реактивних літаків), поширення знань у результаті наукового або інших видів інтелектуального взаємообміну.

Виходячи із останнього, «багато фахівців сходяться у тому, що в основі процесів глобалізації лежать якісні, революційні зміни в техніко-технологічному,

транспортно-комунікаційному, інформаційному базисі економіки і всього людського суспільства, супроводжувані усебічним використанням біо- і авіакосмічних технологій, ядерної енергії, досягнень в області штучного інтелекту» [18, с. 3]. Саме технологічний розвиток і утворення на його базі нового всесвітнього інформаційно-фінансового простору створили умови для вільного переміщення транснаціонального капіталу і переплетення мереж управлінських структур глобальних корпорацій і інформаційних зв'язків, матеріальним відображенням яких стала «всесвітня павутина» [11, с. 59].

Сучасні можливості процесів обробки, нагромадження і передачі інформації, що виникли у результаті злиття інформаційної і комунікаційної технологій – один із ключових аспектів глобалізації. Сьогодні передача інформації здійснюється практично невідкладно. Повідомлення про економічні можливості й угоди швидко передаються по усьому світу, що особливо характерно для подій на фондових біржах, валютних і товарних ринках, а також для наукових відкриттів і їхнього використання. Дані технології є своєрідним будівельним фундаментом глобалізації, багато в чому забезпечуючи виникнення і подальший розвиток інших тенденцій.

У свою чергу, єдині для усього світу фінансові інструменти, стандарти передачі й обробки інформації, однакові фінансові й інформаційні інститути створюють ідеальне середовище для транснаціоналізації бізнесу і вільного руху його капіталу. Технологічне сполучення магістральних інформаційних і фінансових комунікацій і мереж сприяло створенню нового інформаційно-фінансового інституту і привело до зближення і поступового злиття інформаційної і фінансової сфер діяльності. Транснаціональний капітал, який у технологічному плані базується на глобальних інформаційно-фінансових мережах, породив нову транснаціональну інформаційно-фінансову олігархію [11, с. 59].

Таким чином, всі ці новітні аспекти глобалізації визначаються транснаціоналізацією господарської діяльності, яка стала найважливішою домінантою розвитку світової економіки у ХХ столітті. Тому, враховуючи

розглянуті вище визначення та чинники розвитку глобалізації, її еволюцію з політико-економічної точки зору можна зобразити як послідовний перехід від одного етапу до іншого:

- інтернаціоналізація;
- транснаціоналізація;
- супратериторіальність.

Інтернаціоналізація як явище пов'язана із розвитком міжнародного поділу праці (МПП), який містив у собі два невіддільних один від одного аспекти. З одного боку, розвивалися міжнародні економічні зв'язки і формувалося світове господарство. З іншого боку, у міру загального залучення господарських суб'єктів у міжнародний процес обміну й уніфікації правил цього обміну формувалися і консолідувалися територіальні економічні структури [15, с. 3]. Тобто інтернаціоналізація повинна була історично проявитися досить рано, по суті одночасно з появою перших чітко оформлених соціально-територіальних структур (міст, держав і т.п.). Головна її функція – забезпечення стійких міжнародних зв'язків у реально існуючому світі [7, с. 72].

Спочатку МПП мав колоніальний характер: його ініціаторами виступали економічно більш могутні країни, що формували структуру економіки порівняно відсталих країн у відповідності до своїх власних інтересів – як за допомогою використання ринкових закономірностей, так і шляхом прямого насильства [15, с. 3]. Пізніше процес інтернаціоналізації господарського життя призвів до виникнення міжнародних виробничих формувань – транснаціональних корпорацій, які, на думку А. Рибчука, є закономірним результатом розвитку та поглиблення міжнародного поділу праці і виступають найефективнішою організаційною формою наднаціональних монополій в умовах глобалізації [13, с. 95-96].

Таким чином, в епоху інтернаціоналізації національні інтереси виходять за національні рамки, а національні корпорації – на світовий ринок. У цей час зародилися ТНК першого покоління, діяльність яких значною мірою була пов'язана з розробленням сировинних ресурсів колишніх колоній, що дає підставу

визначити їх як «колоніально-сировинні ТНК». Потім на світовій арені з'являються ТНК, пов'язані з виробництвом військово-технічної продукції. Почавши свою діяльність у період між двома світовими війнами, деякі з цих ТНК другого покоління зберегли свої позиції у світовій економіці і після Другої світової війни [11, с. 55].

У цілому завершення стадії інтернаціоналізації означало перехід від етапу розвитку світової економіки, що базувався на домінуванні світової торгівлі і обслуговуючих її фінансових потоків, на стадію транснаціоналізації виробничих процесів. У цей же період розвиток наднаціонального виробництва приводить до потреби у комплексі галузей виробничої інфраструктури, які під впливом глобалізації обслуговують інтернаціональний відтворювальний процес [13, с. 92].

Сучасним етапом глобалізації є транснаціоналізація світової економіки. Першим автором, що використовував термін «транс націоналізація», був американець Т. Левітт, який глобалізацію визначив як злиття ринків окремих продуктів, вироблених великими транснаціональними корпораціями. Згодом інші автори, узявши цей термін на озброєння, використовували його для опису значно більш широких і різнобічних, неоднозначних і спірних процесів, що відбуваються у світовому господарстві [18, с. 3].

Почавшись у період після Другої світової війни, транснаціоналізація на зламі тисячоліть переходить у свою завершальну стадію. Прискорення процесу транснаціоналізації світової економіки стало можливим не тільки завдяки розширенню діяльності ТНК з освоєння «чужих» територій, але і – масштабних заходів з лібералізації ринків та активізації діяльності наднаціональних організацій. Одним із чинників, що вплинув на процес прискорення транснаціоналізації та зняв перешкоди на шляху розширення глобалізації, став розпад світової системи соціалізму.

У цей період починає розвиватися «регіоналізація», формується «єдиний і цілісний світ» [7, с. 72] та проявляються такі риси глобалізації, як «універсалізація», «вестернізація» і «детериторізація» [20, с. 16]. Для нього є характерним розширення сфери діяльності ТНК, а також спостерігається

зростаюча залежність національних економік від їх діяльності. У 60-ті роки минулого століття усе більш помітну роль почали відігравати ТНК третього покоління, що широко використовували досягнення науково-технічної революції. Вони сприяли поширенню досягнень НТР у периферійні зони світового господарства і, що найголовніше, заклали економічні передумови для появи міжнародного виробництва з єдиним ринковим і інформаційним простором, міжнародним ринком капіталу і робочої сили, науково-технічних послуг. Відмінними рисами сучасного (четвертого) покоління глобальних ТНК, що з'явилися на початку 80-х років ХХ століття, є планетарне бачення ринків і здійснення конкуренції у світовому масштабі, розподіл світових ринків з небагатьма такими ж глобальними ТНК, координація дій своїх філій на основі нових інформаційних технологій, гнучка організація кожного окремого виробничого вузла, адаптивність структури корпорації, однакова організація бухгалтерського обліку й аудиту; об'єднання своїх філій, заводів і спільних підприємств у єдину міжнародну мережу управління, що, у свою чергу, інтегрована з іншими мережами ТНК [11, с. 55-56].

Наступний етап еволюції глобалізації – супратериторіальність – дозволяє, на думку Я. Шолте, дати зрозуміле і специфічне визначення глобалізації, оскільки поняття «супратериторіальності» (транссвітових чи транскордонних відносин) забезпечує можливість оцінити, «що є глобального в глобалізації». Він аргументує свої висновки так [20, с. 45-46]:

1. Немає потреби замінити «інтернаціоналізацію» поняттям «глобалізація» у тих випадках, коли розглядається зростання взаємодії і взаємозалежності між людьми в різних країнах. Процес інтернаціоналізації розвивався протягом сторіч і нічого нового з точки зору теорії не додає до характеристики поняття «глобалізація».

2. Те саме можна сказати і про зняття регуляторних і інших бар'єрів – ліберального дискурсу «вільної» торгівлі зовсім достатньо, щоб передати ці ідеї.

3. Поняття глобалізації як універсалізації також не забезпечує нового розуміння. Рух до універсалізації є довгостроковою тенденцією і також не додає нічого нового до поняття «глобалізація».

4 Розуміння глобалізації як вестернізації, яке, зокрема, розроблено в теорії «неоколоніалізму» і постколоніального імперіалізму, знову ж таки не додає нічого нового, чого не існувало в дискурсах колоніалізму, імперіалізму і «модернізації».

5. Важливе нове проникнення може бути отримане від підходу, який розглядає глобалізацію як зростання «супратериторіальності» або транссвітових (транскордонних) відносин між людьми. Цей підхід дозволяє аналізувати глибоко укорінені зміни в шляхах розуміння і вивчення суспільного простору, оскільки поширення супратериторіальних зв'язків знаменує кінець «територіалізму», тобто ситуації, у якій суспільна географія є цілком територіальною.

Якщо таким чином розглядати проблему періодизації такого явища, як глобалізація, то, можливо, у світовій економіці взагалі не виникає нічого нового, оскільки супратериторіальність (транскордонність) – також результат тривалої еволюції світових суспільних відносин.

Однак з точки зору тенденцій і перспектив розвитку глобальної економіки теза відносно кінця «територіалізму» включає новітній і, можливо, один із найважливіших для національних економік контекст. Утвердження супратериторіальності (транскордонності) може означати для національних держав фактичну втрату «можливості і/або здатності розпорядження територією і її ресурсами» [7, с. 12].

Уже сьогодні транскордонність пронизує буквально всю світову економіку: у відтворювальній сфері – поява блукаючих інтернаціоналізованих відтворювальних ядер, які перетворили багато країн в «країни-системи», до складу яких входять великі «чужі» господарські території; у фінансовій сфері – могутні транскордонні фінансові потоки; в інформаційній сфері – світова комп'ютерна мережа із величезною швидкістю передачі даних; у правовій сфері – перехід від міжнародного до корпоративного права; у військовій сфері – перетворення національних військ у сили швидкого реагування, завданням яких є

не тільки захист кордонів країни, а в основному економічних кордонів “країн-систем”; у цивілізаційному аспекті – різко консолідувалися метацивілізаційні анклавни та позначилися кордони їх протистояння; у соціальній сфері – різке зростання розриву між країнами, що володіють світовими багатствами («золотий мільярд»), і країнами «третього», «четвертого» і т.п. світу [8, с. 79].

Після того як відбудеться перший прецедент політичного і правового закріплення практики реорганізації використання територій за допомогою поширення на них спеціалізованих глобальних (геоекономічних) просторів «глобалізація швидше за все стане незворотною і підійде до зміни ролі самого інституту держави»: якщо економічний, інформаційний, правовий, соціальний, політичний і культурний простір країни входить у відповідні глобальні простори, закономірно виникає питання, яким чином зможе держава виконувати її традиційні функції, коли такі простори усе більше виходять, поки що де-факто, а у майбутньому, можливо, і де-юре, з-під її контролю [7, с. 11-12].

2. Позитивні та негативні аспекти впливу глобалізації на національну економіку

Глобалізація і породжувані нею процеси піддають випробуванню на міцність і адаптивність, традиційні моделі поведінки, спосіб життя і способи бачення світу, а також цінності, орієнтації, забобони всіх верств населення [1, с. 30].

В планетарному масштабі глобалізаційні процеси розділили світ на дві частини: прибічників цього процесу та його противників.

Прихильники глобалізаційних процесів наголошують, що вона дає нові можливості більш ефективного розміщення та вільного доступу до світових мобільних ресурсів і загальне зростання світового виробництва та доходу. Глобалізація володіє значними резервами підвищення ефективності виробництва завдяки поглибленню поділу праці, збільшенню економіки за рахунок масштабу і зниження витрат, оптимізації розміщення ресурсів у світовому масштабі і передачі технологій. Економія на масштабах виробництва потенційно може привести до скорочення витрат і зниження цін, і відповідно до стійкого економічного розвитку.

Негативні наслідки глобалізації – це результат сучасного бурхливого розвитку і невідповідності суспільства до її регулювання. Викликана ринковими силами, сама по собі вона не забезпечує ні справедливості, ні соціального прогресу, ні усунення нерівності і вимагає великої відповідальності як від національних урядів, так і від міжнародних інститутів щодо відвернення негативних наслідків.

Негативні сторони глобалізації пов'язані з нерівномірним розподілом зростання світового доходу між різними країнами; економічна, фінансова та політична експансія розвинених країн; поглиблення диференціації між країнами за економічним розвитком; тенденції до зникнення національних особливостей народів та етносів [2, с. 36].

Для деяких країн глобалізація створила такі можливості, про які не могло йтися декілька років тому. Але вона створила і нові небезпеки для багатьох інших країн. Від глобалізації, насамперед, виграють багаті люди, фірми та країни, експортери капіталу, технологій, міжнародні та глобальні фірми-лідери. Програють же країни з односторонньою, недостатньо розвинутою економікою, слабкою інфраструктурою, дрібні підприємці, некваліфіковані працівники, немобільні верстви населення. Небезпека глобалізації цілком слушно пов'язується з негативним впливом на національну культуру, духовність. Вона може призвести до втрати культурної різноманітності, до засилля масової культури та «вестернізації». А ці процеси чинять безпосередній вплив на економіку. [2, с. 37].

Очевидний той факт, що глобалізація зачіпає всі аспекти соціально-економічного життя практично всіх країн світу і що цей процес об'єктивний і незворотний. Все великої актуальності набуває вже не стільки з'ясування можливих наслідків глобалізації для світової спільноти в цілому, не стільки пошук відповіді на питання: «Хто опиняється у виграші від глобалізації», скільки розробка конструктивної економічної політики окремих країн і суб'єктів господарства у відношенні і в рамках активної глобальної економіки, що формується.

Як не парадоксально, але саме глобалізація - процес, що долає територіальні і культурні кордони країн, - створює можливість для вироблення національно орієнтованих зовнішньоекономічних стратегій в рамках нових реальностей.

Збереження конкурентоспроможності країн в умовах глобалізації вимагає, виходячи з цього, не стільки формування зовнішнього іміджу країни (її образу в очах населення і підприємств інших країн), скільки збереження привабливості для власних громадян і підприємств, оскільки спроби відповідати зовнішнім стандартам неминуче ведуть до втрати унікальності країни і пов'язаних з нею конкурентних переваг.[16. с. 102]

При інвестуванні іноземних країн в економіку певної країни здійснюється такий позитивний вплив:

- поява та розширення нових технологій;
- підвищення життєвого рівня, відносно покращення основних соціальних показників у більшості сфер життєдіяльності людини;
- розвиток виробничої промисловості через іноземні інвестиції;
- зростання товарообігу.

В той же час до негативних аспектів впливу належить:

- негативні тенденції в тій чи іншій країні або регіоні позначаються в кінцевому рахунку на рівні функціонування українського соціуму;
- погіршення стану довкілля, яке приноситься в жертву інтересам міжнародного бізнесу;
- збільшення міграційних потоків;
- зменшення попиту на вітчизняну продукцію через її заміщення іноземними товарами і як результат зменшення виробництва і ВВП;
- пригнічення розвитку окремих галузей (секторів) національної економіки, які виявляються не готовими до повноцінної міжнародної конкуренції, заміщення їх імпортом.

Для країни-інвестора немає чітких негативних рис, оскільки вона б не здійснювала тоді інвестування. Щодо позитивних аспектів, сюди належить збільшення доходів держави від співпраці з певною країною, збільшення ринку збуту продукції.

Глобалізація спричинює серйозні негативні наслідки – вона загрожує майбутньому людської цивілізації, шкідливо впливає на клімат, погіршує якість та рівень життя.

В умовах глобалізації спостерігається зниження ролі національної держави, втрата нею державної ідентичності, цілісності. Причому сили, які завуальовано руйнують державу, мають транснаціональну природу.

Глобалізація веде до зростання конкуренції у світовому масштабі, викликає поглиблення спеціалізації та поділу праці із властивими їм наслідками - зростанням продуктивності праці та скороченням витрат. Для національних

виробників немає достатньої внутрішньої мотивації застосування інновацій, що дає можливість іноземним конкурентам використовувати суперечності внутрішнього законодавства для знищення контрагентів на внутрішньому ринку. У такій ситуації інтеграція позначається на руйнації цілих галузей, прикладом чого є тютюнова промисловість. На даний час Україна не використовує всі свої конкурентні переваги (дешева робоча сила, достатня ресурсозабезпеченість деякими видами сировини, використання вигідного геоелектричного розташування тощо), оскільки офіційний сектор економіки неефективний. Натомість конкуренти України широко застосовують високі й запатентовані технології, стимулюють виробництво унікальних товарів, всебічно залучають наукову еліту, кредитують інновації. Отримані результати дозволяють країнам-конкурентам знижувати собівартість виробництва й оволодівати новими ринками збуту.

Реалізація загальних позитивних наслідків глобалізації з метою розвитку економіки, суспільства та технологічного поступу вимагає активної роботи із структурного реформування економіки та належної економічної політики. Тільки з певного рівня нагромаджених позитивних структурних зрушень глобалізація починає давати відповідні результати для окремої країни. Без таких змін країни ризикують опинитись за межами глобалізації, тим самим прирікаючи себе на технологічне відставання, стагнацію та соціальну дезорієнтацію. Водночас реалізація структурних реформ з метою подолання викликів глобалізації та створення належного підґрунтя для сприйняття позитивів, які вона приносить, дуже часто супроводжується гострими соціальними конфліктами та руйнацією традиційних суспільних інститутів, які не витримують конкуренції, або ж виявляються неспроможними сприймати інновації, гнучко адаптуючись до швидких змін.[6, с. 295]

3. Проблеми та перспективи інтеграції України у глобальний економічний простір.

Формування і розвиток ринкової економіки в Україні диктують необхідність встановити більш тісні взаємовідносини зв'язки з іншими державами, активно включитися в процеси міжнародної економічної інтеграції. [17, с. 301].

Для України набуває особливе значення активізація зовнішньоторговельних зв'язків з тими країнами та економічними регіональними об'єднаннями, які допоможуть просуватися їй у цьому інтеграційному процесі. При формуванні свого зовнішньоекономічного комплексу з метою інтеграції у світове господарство Україна має брати до уваги як наявність міжнародних інтеграційних об'єднань, так і особливості тієї політики, яку проводять країни-члени цих формувань. Вимоги щодо організацій регіональних інтеграційних об'єднань мають бути узгоджені з національними інтересами нашої держави [14, с. 70]. Інтеграція України у світовий економічний простір вимагає від неї чіткого визначення стратегічних і тактичних інтеграційних цілей. До стратегічних цілей слід віднести орієнтацію на інтеграційні структури, що розвиваються на основі ЄС. Тактичні цілі полягають у посиленні співробітництва України в межах Економічного союзу країн СНД при збереженні її статусу асоційованого члена, а також із країнами Східної Європи. Це створить умови, з одного боку, для зміцнення її становища на ринках колишнього постсоціалістичного простору, а з іншого — дасть змогу нарощувати експортний потенціал і отримувати ті види товарів, послуг, робочої сили та технологій, в яких Україна відчуває гостру потребу.

Торгівельний зв'язок України з країнами ЄС можемо побачити в наступних рисунках:

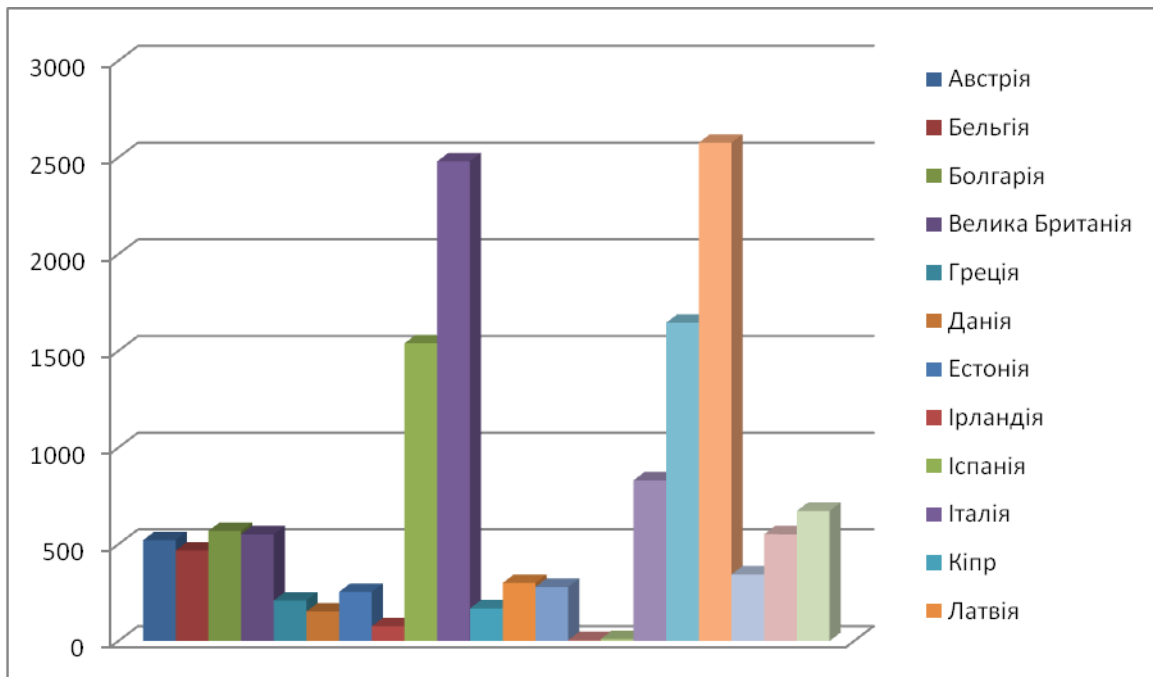

Рис. 3.1 Експорт України товарами з країнами ЄС за 2012 рік (млн.дол.)

Виходячи з даних рис.1 ми бачимо, що у 2012 році найбільша кількість експортних операцій була проведена з Польщею, Італією, Німеччиною та Іспанією(Рисунок 3.1). Більшість імпорتنних операцій було проведено також з Німеччиною, Польшою, Італією а також з Естонією (Рисунок 3.2).

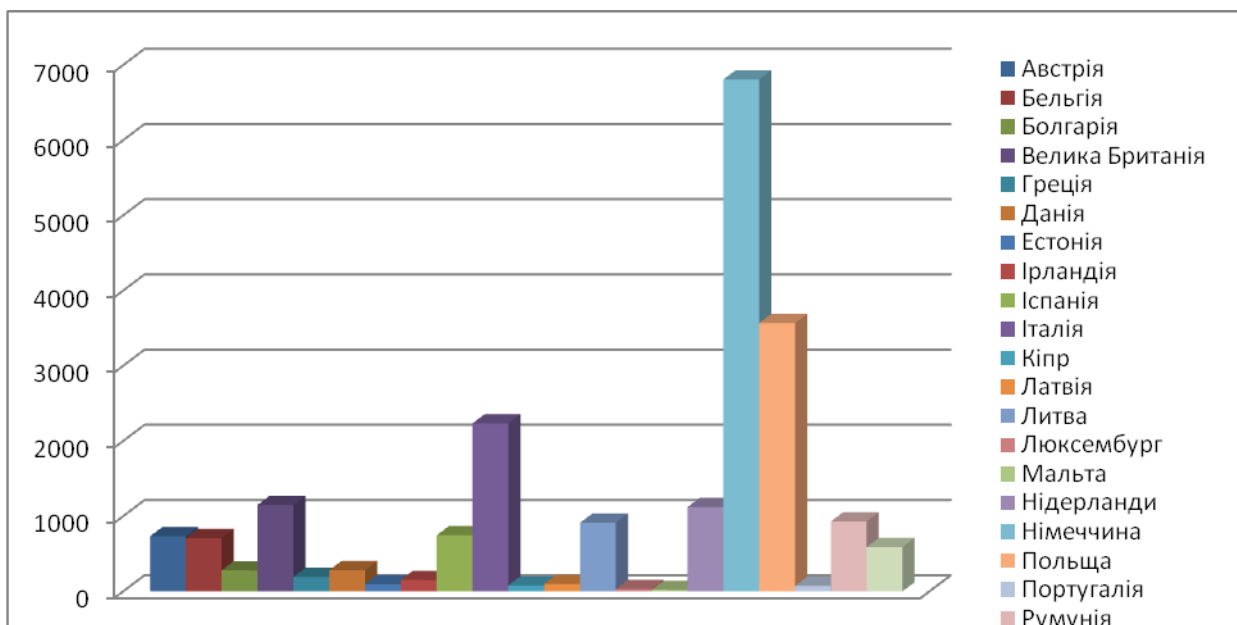

Рис. 3.2 Імпорт України товарами з країнами ЄС за 2012 рік (млн.дол.)

Станом на перше півріччя 2013 року, експорт товарів до країн ЄС склав 8343 млн дол. США і збільшився порівняно з I півріччям 2012 року на 2,6%, згідно з

Державною службою статистики. Імпорт за I півріччя склав 12248,6 млн.дол., що менше на 1,7% ніж в I півріччя 2012 р.[21]

Наступним важливим напрямом зовнішньоекономічної діяльності України є Східноєвропейський вектор, представлений країнами СНД і, зокрема, Російською федерацією.

Оскільки СНД було створено на базі колишнього Радянського Союзу, то в перші роки економічна взаємодія між країнами-учасниками, яка склалася історично, ще була досить відчутною. Але поступово ці тенденції почали послаблюватись. Лише завдяки відсутності альтернативних джерел нафти і газу Україна змушена підтримувати тісні зв'язки з такими країнами як Російська Федерація, Туркменістан.

Двосторонні експортно-імпортні відносини України з Росією є найбільшими за обсягами та найбільш диверсифікованими за номенклатурою на усьому пострадянському просторі. Вони ж найкращим чином ілюструють специфіку та суперечності торгових, взагалі економіко-політичних стосунків між новими незалежними державами колишнього СРСР.

Сьогодні між Україною та країнами СНД існують досить тісні торгівельні зв'язки, що показує рівень економічної співпраці між ними. Але поступово, в міру посилення європейської інтеграції України ці зв'язки послаблюються, хоча і мають ще досить важливе значення в економіці України. За даними Таблиці 1 можна побачити зростання експортних операцій, зокрема в 2005 році порівняно з 2010 роком обсяг експортних операцій збільшився приблизно в два з половиною рази, в 2010 році порівняно з 2005 роком – на 77,95%, 2012 році порівняно з 2010 роком обсяг експортних операцій збільшився на 35,02%. Щодо імпотрних операцій, вони теж поступово збільшувалися.якщо порівнювати дані 2000 і 2005 років, то в 2005 році обсяг імпортних операцій збільшився в два рази, в 2010 році порівняно з 2005 роком – на 57,15%, в 2012 порівняно з 2010 роком – на 29,05%.

Таблиця 3.1

Зовнішня торгівля між Україною та країнами СНД» (млн. дол.)

Роки	2000	2005	2010	2012
Експорт	4459,7	10531,1	18740,6	25302,6
Імпорт	8029,6	16988,3	26697,4	34452,6

На шляху інтеграції України у світовий економічний простір стоїть значна кількість перешкод і проблем, головними з яких можна назвати:

- недосконалу структуру експорту;
- низьку конкурентоспроможність українських товарів на світових ринках;
- від'ємне торгівельне сальдо;
- невисоку інвестиційну привабливість України;
- деякі недопрацювання з боку законодавства.

Аналіз товарної структури експорту 2012 року (Додаток А) показує, що найбільшу частку у експорті України складають недорогочінні метали та вироби з них і продукти рослинного походження (27,5 і 13,4 % відповідно). Це означає, що структура українського експорту є недиверсифікована і зосереджена в основному на сировинних ресурсах, напівфабрикатах і невисокотехнологічних товарах. В імпорті переважають машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання, мінеральні продукти, продукція хімічної та пов'язаних з нею з галузей промисловості.

В сучасних умовах розвитку світового господарства подібна спеціалізація експорту є неоптимальною з трьох причин:

- сировина, на відміну від технологій чи знань, вичерпується і не відновлюється;
- низький рівень переробки зазвичай означає низькі прибутки;
- у конкурентному світі сировину завжди можна замінити аналогічною сировиною з іншої країни, що робить попит на неї високо еластичним і зумовлює

значні коливання ціни.

Також на шляху інтеграції України у світовий економічний простір стоїть проблема низької конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках. Результати звіту 2013 року свідчать, наша країна за останній рік у рейтингу глобальної конкурентоспроможності втратила 11 позицій, з 73 до 84, отримавши показник 4.05 бали з 7 можливих. Виходячи з цього можна зробити висновок про досить низький рівень конкурентоспроможності України.

Курс уряду на лібералізацію зовнішніх відносин не виправдав покладених на нього надій і не реалізував конкурентні переваги України. Доцільність лібералізації зовнішньоекономічних відносин мала б бути досліджена на перших етапах відкриття кордонів, оскільки далеко не однакові умови та розбіжності обумовлювали суттєву різницю між економічними системами України від високорозвинених країн. Показники розвитку української економіки у порівнянні із найбільшими торговельними партнерами свідчать про недоречність беззастережного відкриття кордонів. Так, за даними Світового банку, ВВП на душу населення в Україні є одним з найнижчих у світі (вона посідає 122 місце). Виробничо-промисловий комплекс України нездатний адаптуватися до попиту на світовому ринку, про що говорить досить низький ВВП на душу населення [5].

Через не конкурентоспроможність занепадають цілі галузі, які можуть переробляти сировину, а деякі функціонуючі галузі не повністю використовують свої виробничі потужності.

Основними причинами невисокої конкурентоспроможності української продукції на світових ринках є:

- низька якість, невідповідність сучасним потребам споживачів;
- мала частка готової продукції, орієнтація на товари з низькою доданою вартістю;
- висока енергомісткість виробництва, що ставить вартість продукції у пряму залежність від ціни імпортованих енергоносіїв, в першу чергу це стосується продукції хімічної та металургійної галузей;
- технологічна відсталість і високий рівень зношеності обладнання;

- відсутність у малого та середнього бізнесу досвіду продажу на зовнішніх ринках в умовах підвищеної конкуренції та інші. [4, с. 5]

Забезпечити зростання конкурентоспроможності вітчизняних товарів і відповідно вдосконалення структури експорту можна за рахунок наступних заходів:

1) закріплення на державному рівні заходів щодо забезпечення пріоритетного розвитку експортоорієнтованих підприємств, спрямованих на оптимізацію структури торгівлі товарами та послугами, що посприяє диверсифікації експорту на основі модернізації промислово-технологічних потужностей.

2) розробки та впровадження плану дій з підвищення конкурентоспроможності українських експортерів, що базуватиметься на підвищенні продуктивності праці, якості товарів, ефективному використанні ресурсів;

3) реалізації стратегії співробітництва з міжнародними організаціями економічними союзами, ТНК, що забезпечить зміцненню зв'язків з економічними партнерами.

4) розширення системи національної інфраструктури з метою створення потужної логістичної, транспортної та інформаційних ланок, які з'єднують Європу та Азію. [9, с. 15]

Ще однією проблемою інтеграції України у світове господарство є невисока інвестиційна привабливість. Хоча на даному етапі ця проблема вже починає вирішуватись, але все ще стоїть досить гостро.

Закордонні інвестиції є важливим фактором зростання економіки будь-якої країни, тому залучення іноземних інвестицій в Україну набирає великої ваги.

За своїм потенціалом Україна має багато сприятливих умов для інвестування, зокрема такі як дешева робоча сила, відносно невисока вартість оренди, близькість до потужних ринків збуту і сировини (ринки ЄС та країн Азії). Проте є і ряд недоліків: відсутність кваліфікованих кадрів, недостатньо розвинута інфраструктура, суперечності у законодавстві, пасивність держави щодо

стимулювання інвестицій у відповідні галузі, – усунення яких створить сприятливий інвестиційний клімат в Україні.

Певні кроки щодо цього уже робляться. Так, вступивши до СОТ, Україна значно покращила свою інвестиційну привабливість і викликала помітний інтерес з боку іноземних інвесторів. Статистичний аналіз показує, що останніми роками обсяги закордонних інвестицій в Україну зростають, причому збільшується і кількість країн, з яких надходять інвестиції. (Додаток Б). Найбільший обсяг інвестицій на 31.12.2012 надійшло з Кіпру (31,7%), Німеччини(11,6 %), Нідерландів(9,5 %), Російської Федерації(7,0%). Менше інвестицій надходило з Італії(1,9%), США(1,7%), Польщі(1,7%), Белізу(1,5%), Угорщини (1,3%), Люксембургу (1,0%).

Також нагальною проблемою в інтеграційних процесах України є від’ємне зовнішньоторговельне сальдо. Певною мірою від’ємне сльдо є наслідком недосконалої структури експорту України, тому ми змушені імпортувати товарів більше, ніж експортуємо. За даними на Рисунку 3, зовнішньоторговельне сальдо в 2000 році було додатнім (+616,5 млн. дол.США), потім воно почало зменшуватися і в 2005 році становило -1907,9 млн. дол.США, в 2010 році – -9337,9 млн. дол.США, в 2012 році – -15848,39 млн. дол.США, і в 2013 році – -12606,4 млн. дол.США.

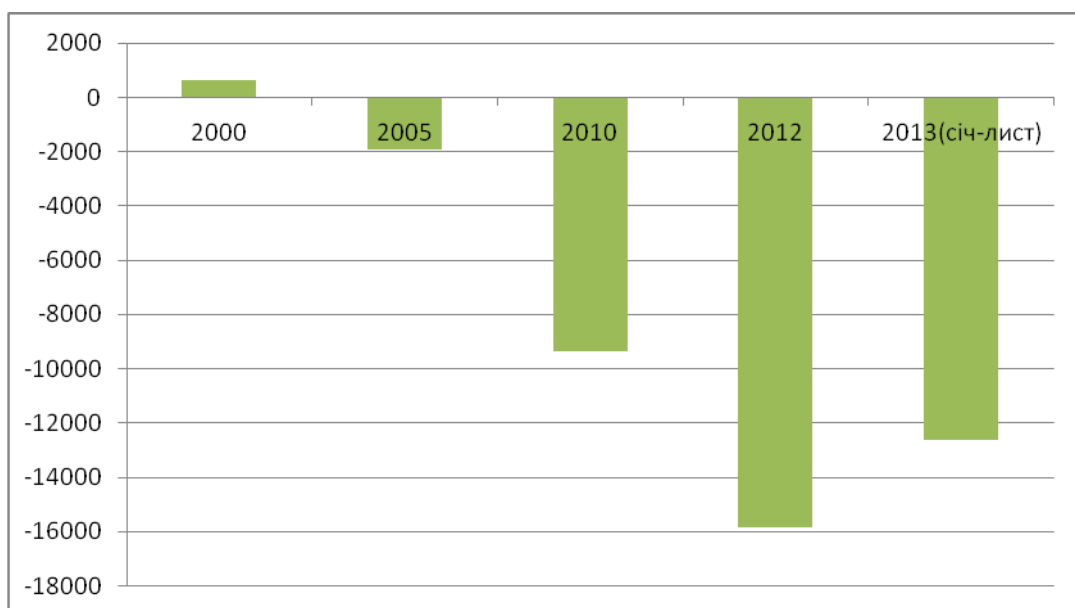

Рисунок 3.3 Динаміка зовнішньоторговельного сальдо

Щоб Україна досягла подальшого розвитку інтеграційного потенціалу необхідно розробити більш повний контроль зі сторони держави за продажем новітніх розробок за кордон, організація роботи консультаційних установ відносно цілей придбання чи продажі технологій, приведення українського законодавства в сфері охорони прав на інтелектуальну власність у відповідності з міжнародними нормами.

Необхідним і невідкладним також повинно бути рішення соціальних проблем, зміна соціальної політики в бік підтримки інтелектуального потенціалу і перспективних вчених, талановитої молоді – з цілю їх збереження і накопичення. Оскільки в розвинутих країнах вважається, що саме люди складають основу науково-технічного потенціалу будь-якої країни. Таким чином, бачимо, що на шляху до інтеграції України у світовий економічний простір існує значна кількість проблем, які затримують цей процес.

На шляху до широкої інтеграції Україна повинна рахуватися з тим, що для світового суспільства вона представляє інтерес як:

- постачальник сировини і напівфабрикатів; територія, на якій можна розмістити найбільш екологічно «забруднені» виробництва: металургія, хімія, виробництво електроенергії на основі використання атома;
- постачальник дешевої висококваліфікованої робочої сили;
- територія для транзитних перевезень стратегічно важливих для країн Західної Європи товарів, в тому числі нафти й газу;
- ємкісний ринок для вироблених розвинутими країнами товарів;
- потенційний партнер для інвестування засобів в розвиток виробничих потужностей .

Висновки

Отже, глобалізація – це сучасна форма міжнародних відносин, яка характеризується поширенням взаємозалежності між країнами в економічній, політичній і культурній сферах практично на всю земну кулю. Глобалізація є певним етапом розвитку людської цивілізації, коли національні економіки вже не можуть нормально розвиватися в межах однієї держави, а міжнародні економічні зв'язки призвели до утворення транснаціональних корпорацій і глобальних (світових) ринків. Іншими словами, глобалізація являє собою комплексне геополітичне, гео економічне і геокультурне явище, яке здійснює потужний вплив на всі сторони життєдіяльності суспільств. Глобалізація чинить позитивний і негативний вплив на національну економіку.

До позитивного впливу відносять:

- можливості більш ефективного розміщення та вільного доступу до світових мобільних ресурсів
- загальне зростання світового виробництва та доходу
- підвищення ефективності виробництва
- збільшенню економії за рахунок масштабу і зниження витрат
- оптимізація розміщення ресурсів у світовому масштабі
- передача технологій.

До негативного впливу відносять:

- нерівномірний розподілом зростання світового доходу між різними країнами;
- економічна, фінансова та політична експансія розвинених країн;

- поглиблення диференціації між країнами за економічним розвитком;
- тенденції до зникнення національних особливостей народів та етносів;
- шкідливо впливає на клімат;
- погіршує якість та рівень життя;
- збільшення міграційних потоків

На шляху інтеграції України у світовий економічний простір стоїть значна кількість перешкод і проблем, які затримують цей процес. Головними серед них можна назвати:

- недосконалу структуру експорту;
- низьку конкурентоспроможність українських товарів на світових ринках;
- від'ємне торгівельне сальдо;
- невисоку інвестиційну привабливість України;
- деякі недопрацювання з боку законодавства.

Віт того, наскільки швидко будуть вирішуватися перелічені проблеми залежить інтеграція України у світовий економічний простір.

У процесі ринкової трансформації економіки України, необхідно досягти двох цілей: здійснити реструктуризацію національної економічної системи на ринкових засадах з урахуванням внутрішніх можливостей і одночасно вийти на світові ринки на основі використання наших потенційних конкурентних переваг. Зовнішньоекономічний комплекс України є результатом впливу існуючої національної економічної системи, а також основних закономірностей розвитку, притаманних світовому господарству.

Спираючись на важливість визначення Україною належного місця в міжнародній економіці, можна відзначити актуальність питань інтеграції України за такими стратегічними напрямками як: перебудова на ринковій основі виробничих зв'язків з країнами СНД; входження до європейського економічного простору через посилення співробітництва з країнами Центральної і Східної Європи, країнами ЄС; розвиток економічних зв'язків з країнами, що

розвиваються. Особливої уваги заслуговує участь України в міжнародних організаціях для забезпечення рівноправного співробітництва у світовій економіці.

Список використаних джерел

1. Бхагвати Дж. Глобализация - процесс положительный, но не на 100 % // Эксперт. - 2004. - № 24. -С. 43
2. Василенко В.М. Оцінка впливу глобалізації на економічне зростання країни// Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна. - 2004. - №69. - с.35-42
3. Власюк О.С. Экспортная стратегия Украины как чинник конкурентной борьбы на мировом рынке//Зовнішня торгівля: право та економіка, 2008. - №4. – 3. 20-27.
4. Грушинська, Н.М. Особливості перехідних економік та їхній вплив на сучасні глобалізаційні процеси / Н. М. Грушинська // Актуальні проблеми економіки – 2009 – № 3 – С. 3-9.
5. Ейк К. Небезпечні зв'язки: взаємодія глобалізації і демократії // Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів / Укладачі: І.Ф. Кононов (науковий редактор), В.П. Бородачов, Д.М. Топольсков – Луганськ: Альма матер-Знання, 2002. – 664
6. Історія економіки та економічної думки: ХХ- початок ХХІ ст.: Навч. посіб. / За ред.: В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. - К. : Знання, 2011. - 582 с.
7. Косолапов Н. Глобализация: Сущностные и международно-политические аспекты // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 3. – С. 69-73.
8. Кочетов Э.Г. Глобалистика как геэкономика, как реальность, как мироздание: Новый ренесанс – истоки и принципы его построения, фундаментальные опоры, теоретический и методологический каркас. – М.: ОАО Издательская группа «ПРОГРЕСС», 2001. – 704с
9. Майбуров И. Глобализация сферы высшего образования // Мировая экономика и международные отношения – 2005 – № 3. С. 10-17.

10. Мартиненко В.Ф. Залучення зовнішніх інвестицій в економіку України: методологічний аспект // Зовнішня торгівля: право та економіка, 2008. - №4. – С. 91-97.
11. Мовсесян А., Огнивцев С. Транснаціональний капітал и національные государства // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – № 6. – С. 55-63.
12. Пирожков С.І. Східноєвропейський гео економічний вектор зовнішньої політики України // Формування ринкових відносин в Україні, 2008. - №6. - С. 145-151.
13. Рибчук А.В. Глобальна виробнича інфраструктура як результат розширення інтернаціоналізації господарського життя // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6. – С. 92-96.
14. Руда О. Проблеми інтеграції України у світове господарство / Руда О. // Галицький економічний вісник. — 2010. — №4(29). — с.68-72 - (проблеми мікро- та макроекономіки України)
15. Соколов В. Контуры будущего мира: Нации, регионы, транснациональные общности // Мировая экономика и международные отношения/ – 2001. – № 3. – С. 3-14.
16. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації / За ред. Д.Г. Лук'яненка. – К.: КНЕУ, 2008. – 215 с.
17. Федоренко В.Г., Діденко О.М., Руженський М.М., Іткін О.Ф. Політична економія: Підручник / За науковою ред. доктора економ. наук проф. В.Г. Федоренка. – К.: Алерта, 2008. – 487 с.
18. Черковец О. Глобализация сотрудничества или конкуренции? // Экономист. – 2002. – № 10. – С. 3-16.
19. Lundvall, B.A. and Barras, S. The globalising learning economy: Implications for innovation policy, DG XII, European Commission. Bruxelles, 1998.
20. Scholte, J.A. Globalization. A critical introduction. London: Palgrave, 2000. – 361 p.

21 . Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Додаток А

Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2012 році(млн.дол.)

	Експорт		Імпорт	
	Усього	Частка в загальному обсязі,%	Усього	Частка в загальному обсязі,%
Усього	68809,8	100,0	84658,1	100,0
живі тварини, продукти тваринного походження	961,3	1,4	1718,4	2,0
продукти рослинного походження	9213,9	13,4	2429,7	2,9
жири та олії тваринного або рослинного походження	4211,5	6,1	406,3	0,5
готові харчові продукти	3493,9	5,1	2965,4	3,5
мінеральні продукти	1650,4	11,1	27542,3	32,5
продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	5058,9	7,4	8586,4	10,1
полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	999,6	1,5	4467,1	5,3
шкура необроблені, шкіра вичищена	135,6	0,2	247,2	0,3
деревина і вироби з деревини	1060,6	1,5	369,6	0,4
маса з деревини або з інших волокнистих целюлозних матеріалів	1132,1	1,6	1812,6	2,1
текстильні матеріали та текстильні вироби	783,8	1,1	2563,7	3,0
взуття, головні убори,	175,9	0,3	793,4	0,9

парасольки				
вироби з каменю, гіпсу, цементу	582,8	0,8	1106,9	1,3
перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	139,8	0,2	493,4	0,6
недорогоцінні метали та вироби з них	18889,8	27,5	5238,9	6,2
машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	7026,7	10,2	13178,7	15,5
засоби наземного транспорту, літальні апарати	5963,5	8,7	8067,0	9,5
Прилади і апарати оптичні, фотографічні	296,5	0,4	1218,9	1,4
різні промислові товари	609,0	0,9	1015,0	1,2
твори мистецтва	0,3	0,0	8,1	0,0
товари, придбані в портах	29,9	0,0	374,4	0,4
Різне	394,0	0,6	54,3	0,1

Додаток Б

Обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну

(млн дол.)

Країна	Обсяги прямих інвестицій на 01.01.2012 (млн.дол. США)	У % до підсумку	Країна	Обсяги прямих інвестицій на 31.12.2012 (млн.дол. США)	У % до підсумку
Усього	50333,9	100,0	Усього	54462,4	100
Кіпр	13355,2	26,5	Кіпр	17275,1	31,7
Німеччина	7391,8	14,7	Німеччина	6317,0	11,6
Нідерланди	4898,0	9,7	Нідерланди	5168,6	9,5
Російська Федерація	3600,4	7,2	Російська Федерація	3785,8	7,0
Австрія	3418,8	6,8	Австрія	3401,4	6,2
Велика Британія	2593,4	5,2	Велика Британія	2556,5	4,7
Віргінські Острови (Брит.)	1666,0	3,3	Віргінські Острови (Брит.)	1884,9	3,5
Франція	2260,4	4,5	Франція	1765,3	3,2
Швеція	1756,8	3,5	Швеція	1600,1	2,9
Швейцарія	947,7	1,9	Швейцарія	1106,2	2,0
Італія	975,1	1,9	Італія	1015,9	1,9
США	1000,7	2,0	США	936,7	1,7
Польща	854,1	1,7	Польща	916,4	1,7

Беліз	159,7	0,3	Беліз	831,3	1,5
Угорщина	681,4	1,4	Угорщина	688,3	1,3
Люксембург	495,2	1,0	Люксембург	558,8	1,0
Інші країни	4279,2	8,5	Інші країни	4654,1	8,5